

Етрополски манастир „Света Троица“

Светата обител се намира в северното подножие на старопланинския Черни връх в Златишко-Тетевенската планина (Централна Стара планина), само на 5 км от град Етрополе и на 90 км от столицата София. Сред местното население манастирът е известен с името си „Варовитец“ заради богатата на варовик местност.

ОСНОВАВАНЕ НА МАНАСТИРА

Според преданието известно време по тези места е живял Свети Йоан Рилски. След като той се установява в планината Рила, местното население приело мястото за свято и положило основите на манастира. Първите монаси дават сегашното православно име на светата обител. Смята се, че това е станало около 1158 г., както гласи надписът на плочата, намерена под развалините на старата църква в средата на XIX в. от тогавашния игумен Хрисант. За съжаление не са останали никакви сведения за историята на манастира по време на Втората българска държава и първите няколко столетия от османското робство.

ВАРОВИТЕЦКА КАЛИГРАФСКО-ХУДОЖЕСТВЕНА ШКОЛА

Възобновяването на манастира най-вероятно е станало в края на XVI в., защото от тогава датира най-старата запазена икона (1598), изобразяваща старозаветната троица, и е дело на даскал Недялко от Ловеч. През 1616 г., по време на игумена Захарий, йеромонах Даниил Етрополски поставя началото на Варовитецката калиграфско-художествена школа – най-голямото духовно средище на север от Стара планина. Смятан за най-талантливия и продуктивен книжовник, той се установява за постоянно в светата обител и в продължение на 20 години (1620–1640) преписва ръкописи и редица

богослужбени книги по поръчка на местни българи.

По това време в манастира работят около 30 книжовници калиграфи, сред които йеромонах Рафаил, Василий Софиянец, монасите Калиник, Никита и др. Те въвеждат свои правописни и езикови правила, свой художествен стил при украсата на отделните ръкописи. Монасите не само преписват библейски и богослужбени книги и съставят сборници за нуждите на светата обител, но ги разпространяват и в други духовни средища. Част от ръкописите попадат даже в някои от светогорските манастири, където се съхраняват и до днес. Ръкописните книги са били особено ценни заради богатата си украса и оригиналния стил на буквите, наподобяващи бисери. Те са били подвързвани с кожа и поставяни в сребърни рамки. Освен това, в манастира се създава и богата за времето си библиотека; по това време там е имало и килийно училище. В манастира е работело и иконописно ателие, в което се създават икони с ликовите на редица български светци – Йоан Рилски, Йоаким Осоговски, Иларион Мъгленски и др. От това време датират и иконите „Христос Пантократор“, „Йоан Кръстител“, „Света Богородица“. В момента те се съхраняват в Националната художествена галерия.

МАНАСТИРЪТ ПО ВРЕМЕ НА ВЪЗРАЖДАНЕТО

В началото на XIX в. започва обновяване на светата обител. През 30-те години са издигнати жилищните сгради, които обикалят черквата и оформят обширен двор. През 1858 г. е построена новата манастирска църква от брациговския майстор Иван Боянин. Тя представлява внушителна каменна сграда с пет купола. Изписването на храма започва чак през 1896 г. и завършва през 1907.

По време на Българското възраждане светата обител служи за убежище на Васил Левски. Една от килиите е превърната в своеобразен малък музей, в който могат да се видят не само вещи на Апостола на свободата, окачени по стените, но и скривалището му, дело на местния революционер Вълко Топалски.

МАНАСТИРЪТ ДНЕС

Манастирът е разположен сред много живописна местност – от него тръгват няколко туристически пътеки; наблизо се намира и красивият водопад „Варовитец“.

В манастира се пазят и мощите на братята лечители Св. Св. Козма и Дамян. Патронният празник на светата обител е Петдесетница. Преди две години, през май 2010 г., в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ беше открита изложбата „Етрополска книжовна и калиграфско-художествена школа от XVII в.“

д-р Красимира Мархалева